

Muzaffer DARTAN
Avrupa Topluluğu
Enstitüsü

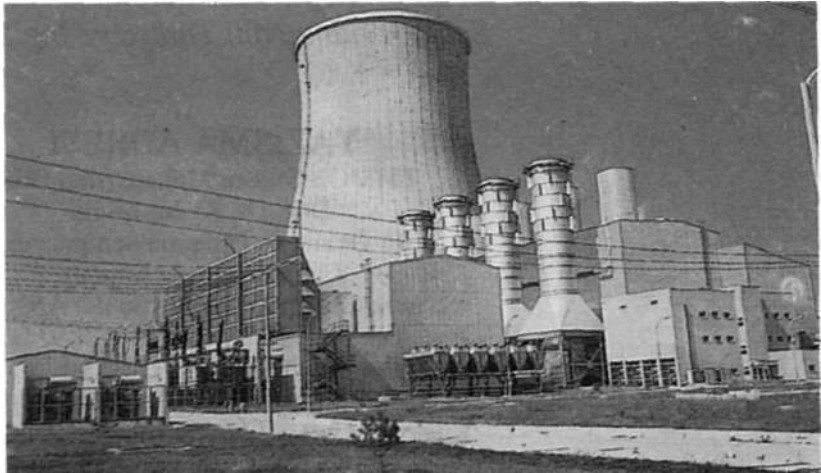
TÜRKİYENİN ENERJİ SORUNUNA GENEL BİR BAKIŞ

Yerli enerji kaynaklarına öncelik verilmesi, güvenilir enerji arzı yaratacağından öncelikle tercih edilmelidir. Batılı sanayi ülkelerinin enerji tüketiminde dışa bağımlılıkları Türkiye'den daha fazla olabilir. Unutulmaması gereken nokta, bu ülkelerin gerek refah seviyesi itibariyle gerek politik etkinlikleri itibariyle çok farklı konumda olmalıdır. Dışarıya bağımlılığı mümkün olduğunda azaltabilmek bakımından, Türkiye'nin kömür ve hidrolik kaynakları daha fazla önem kazanmaktadır.

Enerjinin, insan ve toplum hayatının vazgeçilmez bir ihtiyaç maddesi olması yanısıra, özellikle toplumsal gelişme ve endüstrileşme için sürekli artan oranda talep edilmesi, enerji ve kalkınma arasında bir bağ olduğunu göstermektedir. Nitekim, nüfus artışı, sanayileşme ve sosyal gelişmenin bir sonucu olarak, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de enerji talebi hızla artmaktadır. Ancak, geçmiş yıllarda doğru kararlar alınmaması, başka bir ifadeyle, mevcut ülke kaynaklarının verimli ve etkin kullanılmasını hedefleyen enerji üretim planları yerine dışabağımlılığı artıran politikaların uygulanması, Türkiye'yi uzun dönemde güvenilir ve ucuz enerji arzının sağ-

lanması bakımından ciddi sorunlarla karşı karşıya bırakabilir. Enerji sektörümüze kısa bir göz attığımızda, bu düşüncemizi güçlendiren önemli etkenler şöyle sıralanabilir:

- Diğer enerji kaynaklarına oranla hem daha zengin olması hem dünya genelinde daha yaygın bir şekilde dağılmış bulunması nedeniyle kömürün, gelecek yüzyılın temel enerji kaynağı olma özelliğine sahip olacağı bilimsel verilerle ortaya konmaktadır. Rakamlarla ifade edersek, dünyada fosil kaynaklı enerji rezervinin % 75'ini kömür, % 14'ünü petrol ve % 10'unu ise doğalgaz teşkil etmektedir. Diğer bir ifadeyle, üretimin artırılmadan sürdürüleceği ve yeni

kaynaklar ortaya çı- karılmayacağı varsayımına da- yanarak petrol, doğalgaz ve kömür rezervlerinin sırasıyla en çok 40, 60 ve 250 yıl daha ener- jî geresinimlerini karşılayacağı teahmin edilmektedir. Böylece, ithal kömürün daha ucuz ol- masına rağmen, Al- manya, İngiltere, Fransa, Belçika gibi Batılısanaî ülkelerinin yerli kömür üretimini devam et- tirmesinin önemli bir nedeni an- laşılmaktadır. Bu ülkeler, ge- lecek açısından stratejik rezervlerini işler vaziyette tut- mak istemektedirler.

Bu gerçeklerin ışığında, Tür- kiye gibi petrol, doğalgaz re- zervleri çok sınırlı olan bir ül- kede Zonguldak Taşkömürü Havzası'nın geleceğine yönelik tartışmalar giderek önem ka- zanmaktadır. Türkiye'de bazı çevreler, gerçek nedenleri gör- mezden gelerek "verimsiz ça- lışmalar, ekonomimiz için bir yük teşkil ediyorlar." gibi ger- çeklerle, Zonguldak Taşkömürü ocaklarının kapatılması ve daha ucuz olduğu gerekçesiyle kömür ithal edilmesi için yoğun bir kampanya yürütmektedir. Buna karşın; demir-çelik sektöründe, elektrik üretiminde ve ısınmada 50 yıl vade ile kömürün yerine kullanılabilir daha ekonomik ve güvenilir bir yakıt olmasını söyleyen Prof.Dr.Arioğlu'na göre Zonguldak Taşkömürü ocaklarının kapatılması ülke menfaatleriyle çelişmektedir. Zonguldak Taşkömürü ocak- larını şimdi kapatıp, gelecekte açma önerisi ise ekonomik ve fi- ziksel nedenlerle hayal ol- duğunu ifade eden Prof.Arioğlu, ocakların kapatılmak is- tenmesindeki gerçeği "Tür- kiye'nin kaynakları çökmek ve tamamen dışa bağımlı bir eko- nomi geliştirmek" olduğunu özellikle belirtiyor.

TBMM, Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) Araştırma Ko- misyonu Raporunda yer alan şu görüşmeler de dikkat çekicidir: "1996 yılında 9.903.000 ton,

2000 yılında 10.116.000 ton, 2005 yılında 21.228.000 ton ve 2010 yılında 49.115.000 ton taşkömürü talebi olacaktır. Önemli nokta, toplam talep ar- tarken TTK üretiminin 1996'da 4.454.000 ton, 1997'den iti- baren 2010 yılına kadar tüm yıl- lar için 5.578.000 ton olarak sabit tutulmasıdır. Bunun an- lamı ise taşkömürü ithalatı için ödenecek döviz miktarının çok büyük değerlere ulaşacağıdır." Elbette, kömürün stratejik bir madde olması, zararlı üretilmesi anlamına gelmez. Burada özel- likle belirtmek gerekir ki, Zon- guldak taşkömürü ocaklarında üretim etkinliğinin düşük ol- masının temel nedeni, kömür ocaklarının karşı karşıya kaldığı sorunlar ve bunların çö- zümlerinin bilinçli şekilde er- telenmesidir. Çevreyi kir- letmeyecek temiz ürün elde edilmesini sağlayan teknolojik ilerlemeler de dikkate alın- dığında, Zonguldak Taşkömürü ocaklarının verimli ça- lışabileceği, bilimsel araş- tırmalarla ortaya konulmuştur. Aynı durum, linyit için de ge- çerlidir.

Petrol ve doğalgaz re- zervlerimiz ise çok sınırlı ol- duğundan, Türkiye bu enerji kaynaklarının temininde dı- şarıya bağımlıdır. Dışa bağımlı bu enerji kaynakları, yerli enerji kaynaklarına oranla daha fazla tüketim artışı göstermektedir. Enerji kaynaklarına göre en

buyuk artış doğalgaz tü- ketiminde görülmektedir. Önem- li bir nokta da, Türkiye'de do- ğalgazın sektörlere göre kullanım oranlarının dünya ge- nelindeki trende aykırı ol- masıdır. Örneğin doğalgazın batı Avrupa ülkelerinde evsel, ti- cari ve endüstriyel kullanım payı yüksek, güç üretiminde düşük iken; Türkiye'de ise ta- mamen tersi bir gelişme ol- muştur. Neticede, ithal do- ğalgaz temelinde güç üretimine ağırlık veren bir enerji po- litikasının ne derece ülke men- faatleriyle çakıştığı ise bir soru işaretidir.

Fosil olmayan enerji türlerine gelince; bunlar, başka hidrolik olmak üzere jeotermal, güneş, rüzgar gibi doğal ve bitmeyen kaynaklardan elde edil- mektedir. Ancak, fosil kaynaklı enerji türleri yaygın olarak kul- landığı müddetçe, hidrolik dı- şındakilerin tam anlamıyla ticari hale gelmesi uzun zaman ala- caktır. Türkiye hidrolik enerji ba- kımından önemli bir potansiyele sahiptir. Özellikle GAP Projesi bünyesinde öngörülen ba- rajların işletmeye alınmasıyla birlikte, hidrolik potansiyelin kul- lanım oranı önemli ölçüde ar- tırılmış olacaktır. En az dü- zeyde çevre etkisi yapması, ulusal niteliği ile güvenilir enerji arzını sağlayan kaynak oluşu, hidrolik enerjinin önemini ar- tırmaktadır.

